

Filosofie - a její konec?

O konci metafyziky se už hovoří (a píše) dosti dlouho; Martin Heidegger si zvolil poněkud nezvyklou terminologii, když prohlásil, že filosofie je metafyzika, a že tedy s metafyzikou i skončí. Ovšem tím, že filosofie skončí, zdaleka není konec „úkolů myšlení“. Počítá tedy s nějakým pokračováním, ale na ně už nevztahuje označení „filosofie“. – Nezvyklost terminologickou lze ovšem poměrně snadno překonat; mnohem důležitější (ale i nesnadnější) je vyslovit se (tj. myšlenkově se „postavit“) k věci samé. Principiálně přece platí, že to, co nějak začalo, jednou zase skončí. Byla by to namyšlenost, kdyby někdo chtěl učinit výjimku a trvat na tom, že filosofie (a filosofování) neskončí nikdy, že bude (nebo „je“) věčné (ve smyslu: nikdy nekončící; pokud slovo „věčný“ řádně spojujeme s „věky“, pak ovšem nelze nic namítat proti známé formuli „philosophia perennis“, jen proti jejímu poněkud předčasnému užití pro tomismus). To však platí nejen pro filosofii, ale také pro myšlení, a nutně také pro „myšlení“ v Heideggerově smyslu; proto dává dobrý smysl, když dochází ke změně intence, tj. když není řeč ani o filosofii, ani o „myšlení“ (v tomto specifickém smyslu), nýbrž o „úkolech“ myšlení. Bylo by ovšem možno se tázat, zda bychom stejně nemohli mluvit o „úkolech filosofie“ – úkoly přece nekončí, ale vždy znovu přicházejí, aby nás oslovily a zavázaly k jejich plnění. Ale „úkoly“ tu nikde nijak „nejsou“ (snad jako platónsky míněné „ideje“, tedy jako „pravé skutečnosti“, „pravá jsoucna“), ale právě že „přicházejí“ a oslovují nás, útočí na nás. Musíme se tedy tázat, proč by úkoly myšlení měly dále přicházet, zatímco úkoly filosofování by už přicházet přestaly, nebo dokonce snad ani nemohly? Mělo by to spočívat v tom, že „filosofie“ by se jaksi „vyčerpala“, zatímco „myšlení“ by bylo schopno se stále obnovovat, nově utvářet a přetvářet? A proč by to neuměla a nemohla dělat také filosofie? Nemá-li to být jen nahodilost či libovůle při užití toho či onoho termínu, museli bych prokázat a předvést, že filosofie je spjata s něčím, co jí dnes přivádí ke „konci“, co ji ukončuje a uzavírá. Avšak i kdybychom to prokázali, zůstává otázka, proč to, o čem bychom to právem prohlásili a prokázali, máme pojmenovat právě jménem „filosofie“. (A navíc víme, že ve skutečných dějinách jen velmi málokdy něco končí naprosto a docela: mýtus přežívá v náboženství a dokonce i ve věku „vědy“ – a možná něco z něho nejen ještě teď trvá, ale bude trvat i v budoucnosti – kdo ví? Nepředmětná filosofie neznamena konec předmětné, konec zpředměťujícího myšlení, ale ze zpředměťujícího myšlení jen udělá něco partikulárnějšího, jen metodu, která někdy může být užitečná, zatímco jindy matoucí a škodlivá.)

(Písek, 140929-1.)